

۴ - تحلیلی بر نظام اقتصادی کره جنوبی

ظهور تعدادی از کشورهای نوین صنعتی^(۱) از میان کشورهای در حال توسعه بعنوان صادرکنندگان محصولات ساخته شده^(۲)، پدیده‌ای است که جهان در خلال دهه ۱۹۷۰ شاهد آن بوده است. روند عادی توسعه این کشورها، تحول از یک اقتصاد کشاورزی به سوی اقتصادی متکی بر تولید و صادرات کالاهای ساخته شده در مقیاسی وسیع بوده است. علیرغم بحران اوائل دهه

۱۹۸۰ در تجارت جهانی و بویژه شرایط مشکلی که برخی از کشورهای در حال توسعه به لحاظ واردات نفت و سایر مواد خام با آن مواجه بوده‌اند، کشورهای نوین صنعتی توانسته‌اند که موقعیت خود را در بازارهای صادراتی جهان استحکام بخشند.

در خلال سالهای ۸۰-۱۹۷۰ سهم کالاهای ساخته شده در کل صادرات غیرنفتی کشورهای در حال توسعه از حدود ۲۶ درصد به حدود ۴۷ درصد افزایش یافته است و در همین مدت سهم کشورهای در حال توسعه از کل صادرات جهانی کالاهای ساخته شده از ۵ درصد به حدود ۹/۲ درصد افزایش یافت. بیش از نیمی از صادرات کالاهای ساخته شده توسط کشورهای در حال توسعه به کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری در سال ۱۹۶۲^(۳)، شامل منسوجات و محصولات غذایی بوده است. این در حالی است که سهم این دو قلم در سال ۱۹۸۰ به ۱۷ درصد تنزل یافته

(۱): Newly Industrializing Countries (NICs).

در اینجا مقصود از کشورهای نوین صنعتی، ۴ کشور تازه صنعتی شده آسیایی یعنی کره جنوبی، سنگاپور، تایوان و هنگ کنگ می‌باشد.

(۲): Manufactures

(۳): کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری شامل کشورهای عضو OECD با استثنای یونان، اسپانیا، یوگسلاوی و ترکیه.

است. برطبق آمارانکتاد، صادرات جهانی کالاهای ساخته شده از ۱۹۰ میلیارد دلار مربوط به سال ۱۹۷۰، به ۱۰۹۱ میلیارد دلار در سال ۱۹۸۰ و صادرات کالاهای ساخته شده توسط کشورهای در حال توسعه طی این مدت از ۵/۹ میلیارد دلار به ۱۰۱ میلیارد دلار در سال ۱۹۸۰ بالغ گردیده است.

۴۹ میلیارد دلار از ۱۰۱ میلیارد دلار (۴۸/۵ درصد) صادرات کالاهای ساخته شده کشورهای در حال توسعه در سال ۱۹۸۰ متعلق به چهار کشور نوین صنعتی آسیایی یعنی کره جنوبی، هنگ کنگ، سنگاپور و تایوان بوده است. از سوی دیگر، سهم این ۴ کشور در کل صادرات جهانی از ۱۷/۷ درصد در سال ۱۹۶۰ به ۲/۲ درصد در سال ۱۹۷۰ و ۴/۷ درصد در سال ۱۹۸۱ افزایش داشته است. بدنیال گسترش سریع صادرات کالاهای ساخته شده کاربرد^(۱) از کشورهای فاقد منابع طبیعی نظیر ژاپن در دهه ۱۹۵۰ و کشورهای نوین صنعتی آسیایی در دهه های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰، الگوی جدیدی در تقسیم بین المللی کار و تخصص در تولیدات صنعتی بر حسب کالاهای ساخته شده کاربرد مقابل کالاهای ساخته شده سرمایه برویا تکنولوژی بر وجود آمد. در مراحل اولیه رشد صادرات کشور های نوین صنعتی آسیایی، کشورهای پیشرفته صنعتی بیش از ۷۰ درصد صادرات محصولات ساخته شده ۴ کشور فوق الذکر را جذب بازارهای خود مینمودند و از سوی دیگر گشایش بازارهای کشورهای در حال توسعه نیز به روی محصولات ۴ کشور نوین صنعتی آسیایی سرعت افزایش مییافت.

در اوائل دهه ۱۹۷۰، آمریکا بیش از یک سوم صادرات محصولات ساخته شده ۴ کشور فوق را جذب بازارهای خود مینمود، لکن در سال ۱۹۸۰ به موازات کاهش سهم آمریکا از صادرات کشورهای فوق به ۲۰ درصد، سهم کشورهای در حال توسعه به بیش از ۳۰ درصد افزایش یافت.

---

(۱): Labor-Intensive.

در سال ۱۹۸۰، ۵۸ درصد صادرات کشورهای نوین صنعتی آسیایی به کشورهای پیشرفته، ۳۲ درصد به کشورهای آسیای جنوب شرقی (ASEAN) (۱) و کشورهای عضو اوپک و ۹ درصد به سایر کشورهای روانه گردیده بود.

در اینجا به منظور آشنائی بیشتر به سیاستها و برنامه ریزیهای عموماً "مشترک" کشورهای نوین صنعتی آسیایی، بطور نمونه سیاستها، اقدامات و برنامه های اقتصادی و تجاری کره جنوبی که از جمله موفق ترین این کشورها نیز بوده است را مورد بررسی و تحلیل قرار میدهم.

عملکرد اقتصادی کره جنوبی در خلال دودهمه ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ در بین سایر کشورهای در حال توسعه از اهمیت و ویژگیهای قابل توجهی برخوردار میباشد. تولید ناخالص داخلی این کشور طی این مدت ۲۷ برابر و تولید ناخالص ملی سرانه آن در سال ۱۹۸۱، به ۱۶۵۵ دلار بالغ گردیده بود. (۲)

سهم برخی از بخشهای عمده اقتصادی نسبت به تولید ناخالص داخلی

۱۹۷۰ - ۸۱	۱۹۶۰ - ۷۰	۱۹۵۳ - ۶۰	
۰/۳۴	۰/۱۱	۰/۰۳	صادرات
۰/۳۹	۰/۲۲	۰/۱۲	واردات
۰/۲۹	۰/۲۳	۰/۱۱	سرمایه گذاری
۰/۲۳	۰/۱۴	۰/۰۳	پس انداز
۰/۲۷	۰/۱۹	۰/۱۳	صنایع ساخت کالا
(%۹)	(%۸/۶)	(%۵/۱)	تولید ناخالص داخلی

(۱): اعداد داخل پرانتز درصد متوسط رشد سالانه تولید ناخالص داخلی کره جنوبی را طی دوره های مختلف نشان می دهد.

Hitotsubashi Journal of Economics, Vol 27, October: 1986, P. 83.

- (۱): منظور فقط ۴ کشور تا ایسلند، اندونزی، مالزی و فیلیپین میباشد.
 (۲): تولید ناخالص ملی کره جنوبی در سال ۱۹۸۴، ۸۳ میلیارد دلار و تولید ناخالص ملی سرانه این کشور در سال مزبور ۲۰۵۲ دلار بوده است.

از مهمترین دلایل این موفقیت (همچون سایر کشورهای نوین صنعتی آسیایی) اتخاذ سیاست صنعتی شدن با جهت‌گیری‌های صادراتی^(۱) در این کشور بوده است که بنیادهای نخستین آن در اوایلین برنا ۵ ساله توسعه اقتصادی اجتماعی کره در سال ۱۹۶۲ گذارده شد. از دیگر دلایل این موفقیت میتوان به سطح نسبتاً بالای آموزش و پرورش (وجود کارگران ماهر و متخصص) هزینه پائین نیروی کار، محیط مساعد اقتصادی جهانی لااقل در خلال دودهه ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ اشاره نمود.

دولت کره جنوبی گسترش صادرات را به عنوان عمده‌ترین عامل رشد اقتصادی در راه برنام‌های اقتصادی خود قرار داده بود. چنین سیاستی هم منابع لازم جهت تأمین واردات را فراهم میساخت و هم باعث رشد سریع‌تر صنایع ساخت کالامیگردید و در مجموع رشد کل اقتصاد کشور را بدنبال داشت و در صورت اتکال تنها به بازار داخلی چنین امری تحقق نمییافت. در خلال ۲۰ سال (۱۹۶۲-۱۹۸۱) بخش صنایع ساخت کالاه رشد متوسط سالانه‌ای معادل ۱۶/۳ درصد دست یافتند. از آنجا ئیکه کره جنوبی زیادت‌دار بودن مواد خام صنعتی بطور نسبی کشور فقیری محسوب میگردد، این روند صنعتی شدن با واردات گسترده مواد خام (ویویژه انرژی) و محصولات نیمه ساخته همراه بوده است.

صادرات کره در مجموع بین سالهای ۸۱-۱۹۶۲ سالانه بطور متوسط بیش از ۴۰ درصد رشد داشته است. امروزه برخی از شرکتهای عمده صنعتی کره بیش از ۹۰ درصد محصولات خود را صادر مینمایند. ده تا از عمده‌ترین این شرکتهای

(۱): Export - Oriented Growth.

(۲): در کره جنوبی تا سال ۱۹۸۶ جمعاً ۵ برنا ۵ ساله توسعه اقتصادی و اجتماعی به مورد اجرا گذارده شده است و تا سال ۱۹۸۱ یعنی پایان برنا ۵ ساله چهارم پایه‌های اساسی صنعت در این کشور را استحکام لازم برخوردار گردیده بود.

که کمپانیهای شبه انحصاری در کره به شما میروند و به چول (Chaebol) نیز موسوم میباشند، در سال ۱۹۸۴ بیش از ۷۰ درصد صادرات کره را در اختیار داشته اند. اخیراً دولت کره با فشاری که به این شرکتها آورده از آنها خواسته تا نسبت به اقدامات انحصاری خود تعدیلاتی صورت دهند. سیاست جهت گیریهای صادراتی کره نسبت به تحولات اقتصادی جهانی بسیار حساس میباشد، از اینرو دو بحران نفتی دهه ۱۹۷۰ و بحران جهانی اوائل دهه ۱۹۸۰، تاثیر بسزائی در روند رشد اقتصادی این کشور بجای گذارد، بطوری که تولید ناخالص ملی کره جنوبی در سال ۱۹۸۰، از یک رشد منفی ۵/۲ - درصدی برخوردار گردید. در اینجا ضمن نظری اجمالی به بخشهای عمده اقتصادی کره جنوبی (بویژه صنایع)، روند توسعه اقتصادی این کشور را از بعد تجاری و معایب و محاسن استراتژی رشد صادرات در کره را مورد بررسی و تحلیل قرار میدهیم.

علیرغم اینکه در کره جنوبی صنایع، محور توسعه اقتصادی بشمار میروند لکن، بخش کشاورزی نیز طی دودهم گذشته توسعه قابل توجهی داشته است. بطوریکه در سال ۱۹۸۴، ۲۶ درصد جمعیت فعال در بخش کشاورزی و ماهیگیری فعالیت داشته اند و بطور کلی بخش کشاورزی طی سال مزبور ۱۶/۲ درصد تولید ناخالص ملی این کشور را تشکیل میداده است. محصولات عمده کشاورزی کره جنوبی، برنج، گندم جو و سیب زمینی شیرین میباشد. این کشور در سال ۱۹۷۷ در خصوص برنج به مرحله خودکفایی رسید که البته این موفقیت طی سالهای بعدتداوم نیافت، بطوریکه واردات مواد غذایی و غلات از جمله اقلام عمده وارداتی این کشور را تشکیل میدهند. ماهیگیری از جمله فعالیتهای عمده بخش کشاورزی کره جنوبی محسوب میشود، این کشور در حال حاضر از جمله عمده ترین کشورهای است که در زمینه صید از اقیانوسها از امکانات وسیعی برخوردار میباشد. بدین منظور مراکز و تشکیلات مجهز و پیشرفته ای در دو بندر معروف کره یعنی اولسان (Ulsan) و ماسان (Masan) جهت صید انواع

ماهی و فرآورده‌های دریایی ایجاد گردیده است .

در سال‌های اخیر بدنبال ایجاد مناطق انحصاری صید ماهی از سوی برخی کشورها، صنعت ماهیگیری کره جنوبی تا حدودی با رکود مواجه بوده است. قابل ذکر است که ارزش صادرات ماهی این کشور در سال ۱۹۸۶، بیش از ۵۷۴ میلیون دلار بوده است. همانگونه که قبلاً اشاره گردید کره جنوبی از جمله کشورهایی است که بععلت عدم برخورداری از منابع طبیعی و انرژی زا (با استثنای ذغال سنگ) تا حدود زیادی به واردات این منابع متکی می‌باشد. ارزش واردات نفت این کشور در سال ۱۹۸۶ بیش از ۳/۴ میلیارد دلار بوده است که این میزان حدود ۱۰/۶ درصد کل واردات این کشور را در سال مزبور تشکیل می‌دهد است. قابل ذکر است که ارزش واردات نفت کره جنوبی در این سال بععلت کاهش قیمت‌های جهانی نفت به طرز قابل توجهی کاهش یافته بطوری که در مقایسه با ارزش واردات نفت این کشور در سال ۱۹۸۵ که بیش از ۵/۷ میلیارد دلار بوده، مشاهده می‌شود که حدود ۲ میلیارد دلار (با فرض ثابت بودن حجم واردات نفت طی سالهای مذکور) از ارزش واردات نفت این کشور طی تنهایی سال کاهش شده است. کاهش قیمت‌های جهانی نفت باعث گردید که کره جنوبی در سال ۱۹۸۶ برای اولین بار در تاریخ تجارت خارجی خود (بعد از جنگ کره) شاهد مازادی بیش از ۳ میلیارد دلار در ترانزیت تجاری خود باشد. از دیگر معادن عمده کره جنوبی به غیر از ذغال سنگ (ذخایر ذغال سنگ کره جنوبی که عمدتاً از ذغال آنتراسیت تشکیل شده و تا ۱/۵ میلیارد تن تخمین زده شده است)، میتوان به معادن سنگ آهن، طلا، تنگستن، گرافیت، سرب و روی اشاره نمود. همانگونه که عنوان شد، صنایع محور توسعه اقتصادی در کره جنوبی محسوب میشود از جمله مهمترین بخشهای صنعتی این کشور صنایع نسوجات الکترونیک اتومبیل سازی، فولاد و پتروشیمی را میتوان نام برد. صنایع الکترونیک طی اوائل دهه ۱۹۸۰ ارزش قابل توجهی برخوردار بوده است. بخش اعظم

محصولات این بخش صنعتی به کشورهای مختلف جهان صادر میگردد. ارزش صادرات محصولات الکترونیکی کره در سال ۱۹۸۶ نسبت به سال قبل ۲۲/۶ درصد افزایش داشته است. صنایع الکترونیک در کره جنوبی از دیگر بخشهای صنعت رشد سریعی داشته اند. ارزش تولید سالانه محصولات و قطعات الکترونیکی در سال ۱۹۷۱ تنها ۱۳۸ میلیون دلار بوده که این میزان در سال ۱۹۸۳ با رشد متوسط سالانه ای معادل ۳۶/۱ درصد به ۵/۵۶ میلیارد دلار بالغ گردیده است. ارزش صادرات محصولات این صنایع نیز طی همین مدت بطور متوسط با رشد سالانه ای معادل ۳۴/۱ درصد از ۸۸ میلیون دلار مربوط به سال ۱۹۷۱ به ۲/۹۸ میلیارد دلار در سال ۱۹۸۳ افزایش پیدا کرده است. در طی مدت مذکور (۱۲ سال) تعداد شرکتها و سازندگان لوازم الکترونیکی ۳/۸ برابر افزایش داشته و در سال ۱۹۸۳، تعداد ۶۹۸ شرکت به تولید وسایل و قطعات الکترونیکی در این کشور اشتغال داشته اند که ۱۶/۳ درصد این شرکتها را کمپانیهای خارجی و شرکتهای با سرمایه گذاری مشترک، تشکیل میداده اند.

در حال حاضر برخی از شرکتهای مشهور کره جنوبی نظیر گلد استار و سامسونگ در شهرهای بزرگ آمریکا مانند آلاباما و نیوجرسی به تولید انواع تلویزیون رنگی، ویدئو و اجاقهای میکروویو^(۱) اشتغال دارند. قابل ذکر است که ارزش صادرات تلویزیون، رادیو و لوازم صوتی کره جنوبی در سال ۱۹۸۶، حدود ۲/۳ میلیارد دلار بوده است.

کره جنوبی در زمینه تکنولوژیهای پیشرفته نظیر میکروپروسورها، کامپیوتر و نیمه هادیها نیز از موفقیتهای چشمگیری برخوردار بوده است. قابل ذکر است که این صنعت جدید در کره جنوبی به میزان قابل توجهی به بازارهای صادراتی جهان بویژه آمریکا و ژاپن متکی میباشد بطوری که بیش از ۹۰ درصد تولیدات این صنعت شامل قطعات مجزای نیمه هادی و انواع

(۱): Microwave Oven.

میکروپروسسور به خارج (عمدتاً "دوکشورنا مبرده") صادر می‌گردد و تنها بخش کوچکی از تولیدات (عمدتاً "مدارهای یکپارچه IC) در داخل کشور مورد استفاده قرار می‌گیرد. تولید گسترده فرآورده‌های فولادی از جمله عمده‌ترین بخشهای صنعتی کره جنوبی را تشکیل می‌دهد. محصولات این صنعت علاوه بر تا مین با زارها و صنایع داخلی در حجم و مقیاس وسیعی نیز به خارج صادر می‌گردد. در سال ۱۹۸۶، ارزش صادرات انواع محصولات فولادی کره بیش از ۱/۴ میلیارد دلار بوده است. (۴/۲ درصد کل صادرات)

منسوجات و پوشاک نیز از دیگر بخشهای عمده صنعتی کره جنوبی به شما می‌رود. این کشور در سال ۱۹۸۶ جمعاً بیش از ۵/۴ میلیارد دلار پوشاک و البسه (به غیر از الیاف و پارچه) به کشورهای مختلف جهان صادر کرده است و اگر ارزش کل صادرات محصولات این صنعت را به حساب آوریم رقم مزبور در سال فوق به حدود ۸/۱۸ میلیارد دلار بالغ می‌گردد (۲۳/۵ درصد کل صادرات).

از دیگر صنایع قابل ذکر در کره جنوبی میتوان به صنعت کشتی‌سازی در این کشور اشاره نمود. این صنعت از جمله صنایعی است که به بیش از ۵۰ صنعت دیگر که عمده آنها صنایع ماشین، آهن و فولاد، الکترونیک و صنایع شیمیایی است، وابسته میباشد. این صنعت علاوه بر وابستگی اش به دیگر صنایع، خود یک صنعت سرمایه‌بر و تکنولوژی سطح بالا است که به نیروی کار فراوان نیز نیاز دارد. از اوایل دهه ۱۹۶۰ کره جنوبی با توجه به جمعیت متراکم، منابع طبیعی محدود و بازار کم وسعت داخلی و همچنین محدودیت سرمایه، به صنایعی روی آورد که علاوه بر جذب نیروی کار ما هر صنعتی (عالمی که کره جنوبی در خصوص آن دارای برتری نسبی میباشد) قادر به ایجاد ارزش افزوده در سطح بالایی باشد. صنایع کشتی سازی بصورت قابل توجهی با این سیاست موافق و سازگار است. حمایت‌های همه جانبه دولت موقعتاً مناسب جغرافیائی (شبه جزیره بودن کشور و وجود بنادر متعدد) و از همه مهمتر نیروی کار ما هر و فراوان،

پیشرفت سریعی را در کوتاه مدت در این صنایع باعث گردیدند، بطوری که توسعه این صنعت همچون ابزاری در جهت رشد اقتصادی و صنعتی شدن کره جنوبی، نقش مهمی را ایفا کرده است. در حال حاضر کره جنوبی بعد از ژاپن، دومین تولیدکننده کشتی در جهان می باشد. در سال ۱۹۸۴، ۵/۵ درصد سفارشات جهانی ساخت کشتی متعلق به این کشور بوده است. ارزش کل صادرات کشتی (وقطعات متعلقه آن) کره جنوبی در سال ۱۹۸۵ به بیش از ۵۰ میلیارد دلار بالغ گردیده بود. لکن در سال بعد (۱۹۸۶) این میزان به لحاظ کاهش جهانی قیمت های نفت و افت قابل توجه سفارشات جهانی، با حدود ۴۰ درصد کاهش به ۱۸۱۵ میلیون دلار بالغ گردید، که از این بابت ضرر قابل توجهی متوجه سازندگان کشتی در کره جنوبی گردید.

صنعت اتومبیل سازی نیز از جمله صنایع مهم و استراتژیک در اقتصاد کره جنوبی به شمار می رود. با توجه به ارتباط تنگاتنگ این صنعت با صنایعی نظیر آهن و فولاد، فلزات غیر آهنی، صنایع ماشین، صنایع شیمیایی و الکترونیک، صنعت اتومبیل سازی نه تنها به رشد صنایع ماشین بلکه به توسعه ساختار صنعتی کره جنوبی نیز کمک شایانی کرده است. نظر به اینکه این صنعت، متکی به تکنولوژی پیشرفته ای است و رشد آن در گرو کیفیت تولید قطعات و محصولات دیگر صنایعی است که در داخل کشور تولید می شوند، در نتیجه گسترش دیگر بخشهای صنعتی کره جنوبی در حد قابل توجهی به توسعه صنعت اتومبیل سازی متکی می باشد.

صنایع اتومبیل سازی در کره جنوبی کار خود را با مونتاژ قطعات نیمه مجزای وارداتی از اوائل سالهای دهه ۱۹۶۰ آغاز نمودند و بتدریج به موازات توسعه دیگر بخشهای صنعتی کشور موفق گردیدند تا قطعات و اجزاء مورد نیاز اتومبیل را در سطح وسیعی در داخل کشور تولید نمایند. در سالهای اولیه راه اندازی صنعت اتومبیل سازی در کره جنوبی، سرمایه و تکنولوژی

موردنیا زاین صنایع توسط سازندگان خارجی اتومبیل تا مین میگردید، که بتدریج وبا حمایتهای همه جانبه دولت از این صنعت، سازندگان سرمایه‌های زیادی را به این صنعت اختصاص دادند. در حال حاضر، سازندگان اتومبیل در کره جنوبی علاوه بر تامین نیازهای داخلی، میزان قابل توجهی از تولیدات خود را روانه بازارهای خارج مینمایند. طی دوده تولید و صادرات این صنعت رشد قابل ملاحظه‌ای در کره جنوبی داشته است، بطوری که در سال ۱۹۶۵ کل تولید این صنعت تنها مونتاژ ۱۰۶ دستگاه اتومبیل سواری و ۳۵ دستگاه کامیون بوده است. در حالیکه این میزان در سال ۱۹۸۳ به ۳۳۷۰۰۰ دستگاه (اتومبیل سواری، کامیون و اتوبوس) بالغ گردیده بود. در سال ۱۹۸۶، ارزش کل صادرات اتومبیل‌های سواری کره جنوبی که از قدرت رقابت‌پذیری قابل توجهی نیز در بازارهای جهانی برخوردارند به ۱۳۴۲/۶ میلیون دلار رسید که نسبت به سال قبل بیش از ۵۸ درصد افزایش داشته است. انتظار می‌رود که تولید انواع خودرو در کره جنوبی تا سال ۱۹۹۰ به بیش از یک میلیون دستگاه بالغ گردد که عمدتاً "برای صادرات میباشد".

یکی دیگر از بخشهای عمده صنعتی در کره جنوبی که بعنوان صنعت سازنده مواد خام مورد نیاز دیگر بخشهای صنعتی کشور رشد قابل توجهی داشته است، صنایع پتروشیمی میباشد. برخی محصولات این صنعت نظیر: رزینهای ترکیبی، در صنایع اتومبیل‌سازی و الکترونیک، الیاف مصنوعی در صنایع نساجی و در ساخت الیافی نظیر پولیستر، نایلون و اکریلیک و همچنین در ساخت و تولید انواع تایر، لاستیک‌های مصنوعی و کفش موارد استعمال فراوان دارند. مواد خام مورد نیاز صنایع پتروشیمی را نفت، گاز طبیعی، گازوئیل و گازمایع حاصل از نفت (I.P.G.) تشکیل میدهند. دومین بحران نفتی (۱۹۷۹) تا حد زیادی رشد این صنعت را در کره جنوبی با اختلال مواجه ساخت. با افزایش قیمت کالاهای وابسته به نفت، تقاضا برای

تولیدات این صنعت به میزان قابل توجهی کاهش یافت. شرکتهای پتروشیمی کره، به خاطر کاهش تقاضا و عدم توانایی در رقابت با تولیدات ارزان قیمت خارجی با زیانهای جبران ناپذیری مواجه گردیدند.

از نیمه دوم سال ۱۹۸۲ متعاقباً افزایش تقاضا برای محصولات پتروشیمی و بهبود اقتصاد جهانی و تثبیت قیمت نفت، پیشرفت مطلوبی در وضعیت این صنایع حاصل گشت. لکن با ورود کشورهای نفت خیزی چون عربستان سعودی و کانادا به بازار محصولات پتروشیمی، آینده درخشانی برای این صنایع در کره جنوبی نمیتوان انتظار داشت و احتمال زیادی وجود دارد که محصولات پتروشیمی با قیمتهای ارزانتر از خارج کره جنوبی وارد شود و برای این کشور که در حال حاضر تحت فشار رشدی خارجی (عمدتاً "از سوی کشورهای پیشرفته سرمایه داری) جهت آزادسازی واردات خود قرار دارد بسیار مشکل است تا این جریان ورود محصولات پتروشیمی ارزان قیمت را محدود سازد. در سال ۱۹۸۳ تولید سالانه اتیلن (ماده خام اساسی برای دیگر صنایع) به ۵۵۰۰۰۰ تن بالغ گردید، همچنین در آن سال تولید رزینهای مصنوعی به ۱/۰۲ میلیون تن، مواد خام الیاف مصنوعی به ۳۳۵۰۰۰ تن و لاستیکهای مصنوعی به ۱۲۵۰۰۰ تن رسید. قابل ذکر است که در سال ۱۹۸۶ ارزش صادرات چند محصول عمده صنایع پتروشیمی کره جنوبی یعنی لاستیک، نایترونیوب به بیش از ۵۲۰ میلیون دلار بالغ گردیده بود.

تجارت خارجی - همانگونه که قبلاً عنوان گردید، محور توسعه اقتصادی کره جنوبی (و سایر کشورهای نوین صنعتی آسیایی) تجارت خارجی و گسترش صادرات میباشد. اساس تجارت خارجی این کشور بر واردات مواد خام و انرژی و صادرات کالاهای ساخته شده استوار میباشد.

(۱)

با کاهش یافتن کمکهای رسمی خارجی در اوایل دهه ۱۹۶۰، دولت

کره جنوبی اقدامات متعددی را جهت افزایش میزان ذخایر ارزی خارجی خود در چهار چوب سیاست توسعه صادرات و کاهش واردات به عمل آورد. کره جنوبی نیز همچون اکثر کشورهای در حال توسعه بویژه آندسته از کشورهای کسه در پرداختهای خارجی خود با تراز منفی مواجه بوده اند، جهت کسب ارز خارجی در جستجوی راههای متعددی بوده است. تا مین ارز خارجی مورد نیاز این کشورها (منجمله کره جنوبی) مستلزم افزایش صادرات کالا و تجارت نامرئی، نظیر درآمدهای توریستی، حمل و نقل و بیمه و ارز رسانی کارگران شاغل در خارج میباشد، که تا حدودی هم جبران کننده هزینههای وارداتی بوده و هم از طرفی بهره قروض خارجی این کشورها را تامین نماید. لازم به یاد آوری است که کره جنوبی از جمله عمده ترین کشورهای بدهکار نیز میباشد، در خلال دو دهه گذشته سرمایه ها، وامها و کمکهای خارجی در راه اندازی صنایع و اساساً ساختار اقتصادی این کشور نقش تعیین کننده ای داشته است. تا پایان سال ۱۹۸۴، جمع قروض خارجی کره جنوبی به حدود ۴۳ میلیارد دلار بالغ میگردد. این کشور تا پایان آوریل سال ۱۹۸۵ با ۶۰۰ میلیون SDR (حق برداشت مخصوص) چهارمین کشور وام گیرنده از صندوق بین المللی پول در سطح جهان بوده است.

از جمله عمده ترین سیاستهای صادراتی کره جنوبی در نخستین

(۲)

سالهای اتخاذ سیاست گسترش صادرات، میتوان به موارد زیر اشاره نمود:

(۱) پس از پایان جنگ کره (۱۹۵۳) تا اوایل دهه ۱۹۶۰ بیش از ۱۱۷۰ میلیون دلار کمکهای خارجی بویژه از طریق سازمان ملل و آمریکا جهت بازسازی صنایع کلیدی و همچنین مهارتورم به دولت کره جنوبی بصورت بلاعوض، پرداخت گردید.

(۲) قابل ذکر است که عمده این سیاستها در چهار چوب برنامه های ۵ ساله توسعه اقتصادی - اجتماعی کشور اتخاذ میشده است. این امر از دو (بقیه در صفحه بعد)

- ۱ - حمایت مستقیم (اعتباری) برای صادرات کالاهای منتخب .
  - ۲ - برقراری یک سیستم مناسب جهت واردات کالاهای مرتبط با صادرات (کالاهایی که در تولید محصولات صادراتی مورد استفاده قرار می‌گرفته‌اند)
  - ۳ - قائل شدن اولویت‌های مالی برای توسعه صادرات .
  - ۴ - حذف و یا کاهش مالیات بردرآمدهای حاصل از صادرات .
- بعد از سال ۱۹۶۵ دولت حمایت‌های اعتباری خود را بتدریج متوقف ساخت ، لکن اولویت‌های مالی از طریق سیستم بانکی و سایر روش‌های غیر مستقیم جهت توسعه صادرات همچنان بقوت خود باقی ماند .
- سیاست‌های صادراتی دولت کره جنوبی در دهه ۱۹۷۰ را میتوان به این شرح خلاصه نمود :

- ۱ - گسترش و افزایش فعالیت شرکت‌های تولیدکننده کالاهای صادراتی .
  - ۲ - تقویت شبکه‌های فروش کالادر خارج و نیز کشف بازارهای جدید صادراتی .
  - ۳ - تجدید سازمان و تقویت سیستم حمایت از صادرات .
- بویژه ، در سال ۱۹۷۵ دولت کره جنوبی شرکت‌های عمومی تجاری را بر اساس الگوها و مدل‌های ژاپنی تاسیس نمود . فعالیت این شرکتها در حال حاضر عرصه‌های متعدد و متنوعی را در صنایعی نظیر : پتروشیمی ، الکترونیک ، صنایع سنگین ، ساختمان سازی و غیره شامل می‌گردد که بخش اعظمی از
- (بقیه زیر نویس صفحه قبل)

جنبه واجدا اهمیت بوده است و اول آنکه صادرات کنندگان میتوانند نسبتند اهداف خود را در میان مدت با اهداف کل برنامهمه‌ها تنگ سازند (فرصت مناسب جهت سرمایه‌گذاری لازم با بازده مطلوب) و دوم اینکه دولت با این سیاست ضمن تشویق سرمایه‌گذاران بدین سمت ، از بسیاری دوباره کاریها ، وضع مقررات وقوانین کوتاه مدت و تحمل هزینه‌های مربوطه ، جلوگیری بعمل می‌آورد . مضافاً "به اینکه اصولاً اتخاذ سیاست‌های کوتاه مدت در این زمینه‌ها در تئوری با استراتژی صنعتی شدن با جهت‌گیریهای صادراتی در تناقض آشکار می‌باشد .

تولیدات و صادرات کره جنوبی را عهده دار میباشند.

در نخستین روزهای اجرای برنامه‌های توسعه اقتصادی، دولت کره جنوبی، اقدامات متعددی را در خصوص ممنوعیت‌های وارداتی، حمایت از صنایع نوپا، نرخهای بالای تعرفه و نیز برقراری سیستم واردات کالاهای مجاز و مرتبط با صادرات به مورد اجرا گذارد. با گسترش فعالیتهای اقتصادی و نیز بهبود در وضعیت تراز تجاری (عمدتاً "به لحاظ رشد صادرات)، ایمن محدودیتها بتدریج کاهش یافت. یکی از اقدامات مهم دولت در زمینه آزادسازی واردات در سال ۱۹۶۷، انتشار یک لیست منفی (Negative list) از کالاهای وارداتی به جای فهرست کالاهای محدود و مجاز قبلی را میتوان نام برد. این فهرست، اقلامی را که قبلاً "واردات آنها محدود و یا ممنوع اعلام شده بود را در بر می گرفت. در سال ۱۹۶۸ نرخهای تعرفه کاهش یافت و در سال ۱۹۷۳ در این نرخها اصلاحات کلی و اساسی صورت گرفت. متعاقباً "در سال ۱۹۷۷ با حمایتهای مالی دولت از خریداران مواد خام اساسی و نیز کاهش عوارض گمرکی برای این گونه کالاهای وارداتی این اقلام افزایش پیدا کردند و نهایتاً "باتصویب طرح آزادسازی واردات در سال ۱۹۷۸ تعداد بسیاری از کالاهای محدود و یا ممنوع شده جزء کالاهای آزاد قرار گرفت. این امر (طرح آزادسازی) باعث گردید که واردات کره جنوبی در سال مزبور بیش از ۳۵/۵ درصد افزایش یابد. در خلال چهارمین برنامه ۵ ساله (۱۹۷۷-۱۹۸۱)، واردات کره جنوبی سالانه بطور متوسط ۲۴/۹ درصد رشد داشته است. بطور کلی واردات کره جنوبی از سال ۱۹۶۲ تا سال ۱۹۸۳ طی ۲۲ سال، سالانه بطور متوسط از رشدی معادل ۲۳ درصد برخوردار بوده و در

---

(۱): قابل ذکر است که حمایت از صنایع نوزاد (Infant Industries) در کره جنوبی در چهار چوب سیاست جایگزینی واردات (Import-Substitution) - که از نظر تئوری پیش نیازی جهت توسعه اجرا در آوردن درست استراتژی رشد صادرات (Export-Oriented) میباشد - صورت گرفته است.

آن سال (۱۹۸۳) این کشور ۱/۳۲ درصد کل واردات جهانی را بخود اختصاص داده بود. تا سال ۱۹۷۹ نسبت آزادسازی واردات کره جنوبی (نسبت کالاهای آزاد وارداتی به کالاهای محدود و یا ممنوع شده) کمتر از ۶۸ درصد بود، پس از گذشت ۵ سال و با اقدامات متعدد دولت در جهت رفع محدودیت‌های وارداتی (که عمدتاً "ناشی از فشار کشورهای پیشرفته بوده است) این نسبت در سال ۱۹۸۴ به ۸۴/۷ درصد بالغ گردید. طبق نظر کارشناسان اقتصاد کره جنوبی، این نسبت تا سال ۱۹۸۸ به ۹۵ درصد افزایش مییابد. به این معنی که تا آن زمان کلیه تولیدات صنعتی کره جنوبی از محدودیت‌های وارداتی غیرتعرفه‌ای معاف خواهند بود. تا سال ۱۹۸۳، ۱۵۶۰ قلم کالا از لیست ۷۹۱۵ قلم کالای "نومن کلاتور شورای همکاری‌گمرکی" (CCCN)، به نحوی مشمول محدودیت‌های وارداتی بوده‌اند. از اقلام محدود شده فوق، ۳۵۷ قلم کالا تا ژوئیه ۱۹۸۴ و ۲۳۳ قلم کالا تا سال ۱۹۸۵ جزء کالاهای معاف از محدودیت قرار گرفتند و در برناممه بوده است که تا پایان سال ۱۹۸۶، محدودیت وارداتی بر ۳۱۰ قلم کالای دیگر نیز برطرف گردد.

اقلام عمده صادراتی و وارداتی - تا اوایل دهه ۱۹۶۰، صادرات کره جنوبی عمدتاً "به صدور مواد اولیه صنعتی محدود می‌گردید، لکن پس از آن و بویژه در خلال دهه ۱۹۷۰ و متعاقب پیشرفت‌های صنعتی کشور، تولیدات ساخته شده صنعتی جزء اقلام عمده صادراتی قرار گرفت. بطوری که سهم تولیدات ساخته شده صنعتی از کل صادرات که در اوایل دهه ۱۹۶۰ کمتر از ۳۰ درصد بود، در سال ۱۹۸۴ به بیش از ۹۰ درصد بالغ گردید. با شروع سومین برنامه ۵ ساله توسعه اقتصادی، صادرات محصولات صنایع سنگین و صنایع شیمیائی به سرعت گسترش یافت. بطوری که از ۱۳/۵ درصد مربوط به سال ۱۹۶۹ به ۵۳/۲ درصد تا پایان سال ۱۹۸۴ افزایش یافت. همچنین از سال ۱۹۸۱ علی‌رغم رکود جهانی در صنایع کشتی‌سازی، صادرات کشتی کره جنوبی جزء یکی از اقلام مهم صادراتی این کشور قرار گرفت. ارزش صادرات کشتی کره جنوبی در سال ۱۹۸۵ بیش از ۵ میلیارد دلار بوده است. صادرات

کفش، پوشاک، البسه، الیاف و پارچه نیز از جمله عمده ترین اقلام صادراتی کره جنوبی را تشکیل می دهند. در سال ۱۹۸۶ این کشور بیش از ۲ میلیارد دلار کفش و متجاوزاً ۸ میلیارد دلار انواع پوشاک، پارچه و الیاف به کشورهای مختلف جهان صادر کرده است.

لوازم الکترونیکی نیز از دیگر اقلام عمده صادراتی کره جنوبی است، که در سال ۱۹۸۶، بیش از ۴/۱ میلیارد دلار درآمدهای این کشور ایجاد کرده اند (اقلامی نظیر، ماشینهای دفتری، رادیو، تلویزیون، دستگاههای صوتی، دستگاههای مخا برای تی و...). طی سالهای متمادی واردات مواد خام صنعتی و کالاهای سرمایه ای جهت ساخت تولیدات صادراتی اقلام عمده خریدهای خارجی کره جنوبی را تشکیل میداده است. با افزایش تواناییهای اقتصادی و صنعتی این کشور در تمامین مواد خام موردنیاز صنایع خود (با استثنای انرژی)، سهم کالاهای واسطه ای که در تولید اقلام صادراتی بکار می رود از ۳۶/۸ درصد کل واردات مربوط بسال ۱۹۷۶ به ۲۳/۱ درصد در سال ۱۹۸۰ کاهش پیدا کرد. از سوی دیگر، سهم واردات در مصرف داخلی طی سالهای ۱۹۷۸ و ۱۹۷۹ به ترتیب ۴۲/۷ و ۵۵/۵ درصد افزایش داشته، بطوریکه در سال ۱۹۷۹، جمعا " ۷۷/۵ درصد کل واردات جهت مصرف داخلی و ۲۲/۵ درصد دیگر به تولید کالاهای صادراتی اختصاص داشته است. طی سالهای ۱۹۶۶ تا ۱۹۷۵ واردات مواد غذایی و سایر کالاهای مصرفی سالانه بطور متوسط ۳۱/۲ درصد رشد داشته است. در سال ۱۹۸۱، واردات اینگونه اقلام (مواد غذایی) با ۴۷ درصد افزایش نسبت به سال قبل، ۱۱/۲ درصد کل واردات کره جنوبی را تشکیل میداده اند. لکن در سالهای بعد به لحاظ برداشت خوب محصول و تولید مناسب غلات، این کالاهای به ترتیب ۷/۲ و ۷/۳ درصد از کل واردات کره جنوبی را به خود اختصاص داده بودند (۱۹۸۲ و ۱۹۸۳).

از آنجائیکه ذخایر منابع داخلی در کره جنوبی به هیچ وجه

پاسخگوی نیازهای اقتصادی و صنعتی کشوریست، از اینرو این کشور جهت به چرخش درآوردن صنایع خود به میزان بسیار زیادی به مواد خام صنعتی و بویژه مواد انرژی زای وارداتی متکی میباشد. بطوری که در حال حاضر (۱۹۸۶) بیش از ۳/۱۴ درصد کل واردات کره جنوبی را مواد انرژی زا و بویژه نفت تشکیل میدهد (ارزش واردات نفت کره جنوبی در سال ۱۹۸۶ متجاوز از ۳/۳ میلیارد دلار بوده که البته نسبت به سالهای قبل، به لحاظ کاهش قیمت‌های جهانی نفت، افت قابل توجهی داشته است. بطوری که در مقایسه با سال ۱۹۸۱ که ارزش واردات نفت این کشور بیش از ۳/۶ میلیارد دلار بوده (بیشترین میزان در دهه ۱۹۸۰)، در سال ۱۹۸۶ بیش از ۳ میلیارد دلار از ارزش آن کاسته شده بود.

از دیگر اقلام عمده وارداتی کره جنوبی مواد غذایی (بویژه غلات) میباشد. ارزش واردات این اقلام در سال ۱۹۸۶ بیش از ۱/۱ میلیارد دلار بوده است.

طرفهای تجاری - از نخستین سالهایی که محصولات کره جنوبی به بازارهای جهانی راه پیدا کرد، آمریکا و ژاپن عمده ترین طرفهای تجاری این کشور بوده اند. دولت کره جنوبی علیرغم اقدامات متعددی که در خصوص تنوع بخشیدن به بازارهای صادراتی خود بعمل آورده، با این حال همچنان دو کشور نا مبرده عمده ترین طرفهای تجاری این کشور میباشند، بطوری که در سال ۱۹۸۶، آمریکا و ژاپن بترتیب با جذب ۳۹/۹ درصد و ۱۵/۶ درصد از کل صادرات کره جنوبی در راس کشورهای خریدار محصولات این کشور بوده اند. قابل ذکر است که آمریکا و ژاپن همچنین بزرگترین کشورهای تامین کننده نیازهای وارداتی کره جنوبی نیز میباشند. سهم دو کشور فوق الذکر در تامین واردات کره جنوبی در سال ۱۹۸۶ ۳۴/۴ درصد (برای ژاپن) و ۲۰/۷ درصد (برای آمریکا) بوده است.

روابط تجاری کره جنوبی با سایر کشورهای عمده طرف معامله در سال ۱۹۸۶
به این شرح بوده است :

واحد: (میلیون دلار)

واردات	صادرات	نام کشور
۷۰۹/۳	۱۲۴۷/۷	کانادا
۱۲۵۱/۹	۱۲۴۱/۸	آلمان غربی
۴۰۰/۶	۱۶۹۰/۸	هنگ کنگ
۶۳۴/۹	۸۵۲/۹	عربستان
۴۵۴	۱۰۳۴/۱	انگلستان
۹۰۱/۷	۲۱۸/۸	مالزی
۱۰۷۹/۶	۵۳۴/۶	استرالیا

ماخذ : The Bank of Korea, Monthly Statistical Bulletin , March 1987. PP.98-99.

قابل ذکر است که کره جنوبی در سال مزبور (۱۹۸۶) در ازای ۱۳۸۸۰ میلیون دلار صادرات به آمریکا، ۶۵۴۴/۷ میلیون دلار واردات از این کشور و همچنین در ازای ۵۴۲۵/۷ میلیون دلار صادرات به ژاپن، ۱۰۸۶۹/۳ میلیون دلار واردات از این کشور داشته است.

تراز پرداختها - در خلال سالهای ۱۹۶۲ تا ۱۹۷۱، علیرغم رشد بی-سابقه صادرات کره جنوبی، موازنه تجاری این کشور همواره با کسری همراه بوده و این کشور کسری موازنه تجاری خود را طی این سالها از طریق جریانهای درآمدت سرمایه‌های خارجی متعادل کرده است طی سالهای ۱۹۷۲ و ۱۹۷۳، تراز تجاری کره جنوبی به لحاظ افزایش سریع صادرات و نیز کاهش نرخ رشد واردات از یک بهبود نسبی برخوردار گردید. بحران نفتی سال ۱۹۷۳ و

متعاقبا "افزایش هزینه‌های وارداتی و بویژه نفت خام و همچنین کاهش صادرات کره جنوبی ناشی از بحران اقتصادی جهانی، موقعیت بدست آمده تجاری را به شکل نامطلوبی تغییر داد. در نتیجه موازنه پرداختهای این کشور در خلال سالهای ۱۹۷۴ و ۱۹۷۵ در وضعیت بدتری نسبت به گذشته قرار گرفت. با شروع سال ۱۹۷۶، سالی که کره جنوبی به بالاترین رشد اقتصادی خود دست یافت (۱۵/۱ درصد)، تلاشهای وسیعی بمنظور افزایش در صادرات از طریق ایجاد تنوع در اقلام و هم در بازارهای صادراتی صورت گرفت. متعاقبا "تراز حسابهای جاری طی سالهای ۱۹۷۶ و ۱۹۷۷ از موقعیت قابل توجهی برخوردار گردید، بطوری که در سال ۱۹۷۷ این کشور موفق گردید تا با برطرف کردن کسری حساب جاری خود، از مازادی معادل ۱۲/۳ میلیون دلار در این حسابها برخوردار گردد. درآمدهای ارزی حاصل از ساختمان سازی در کشورهای خاور میانه (تجارت نامرئی) در ایجاد این مازاد نقش مهمی به عهده داشته است. قابل ذکر است که تا سال ۱۹۸۴، از ۱۳۱ هزار کره‌ای شاغل در خارج (اعم از مهندس، تکنسین، کارگر ماهرو...) حدود ۱۲۱ هزار نفر در کشورهای خاور میانه و در پروژه‌های متعدد صنعتی و عمرانی به کار اشتغال داشته اند که از این تعداد ۷۸ هزار نفر در عربستان، ۲۰ هزار نفر در لیبی، ۱۳ هزار نفر در عراق و بقیه در سایر کشورهای خاور میانه در پروژه‌های مختلف (بویژه ساختمان سازی) فعالیت میکردند. بدین ترتیب ارزهای اسالی شاغلین در خارج، نقش مهمی را در تعدیل حساب جاری کره بصورت تجارت نامرئی عهده دار می‌باشد.

موقعیت مثبت در تجارت خارجی کره جنوبی چندان طولی نکشید و مجدداً "در سال ۱۹۷۸ متعاقب اقدامات دولت در خصوص آزادسازی واردات، حساب جاری کشور با کسری روبرو گردید. با کاهش سیاستهای حمایتی کشورهای پیشرفته (که در جای دیگر بدان خواهیم پرداخت) و افزایش

درآمدهای ارزی خارجی، آزادسازی واردات در واقع اقدامی در جهت خنثی سازی این درآمدهای ارزی بوده است. در سال ۱۹۷۹ صادرات کره جنوبی با یک بحران عمومی ناشی از رکود در تقاضای جهانی و نیز کاهش توان رقابتی تولیدات صنعتی خود به لحاظ فشارهای تورمی، در عرصه بین المللی مواجه گردید. این عمل همراه با افزایش سریع واردات کسری حسابهای جاری کشور را از ۱۰۸۵ میلیون دلار در سال ۱۹۷۸ ناگهان به ۴۱۵۱ میلیون دلار در سال ۱۹۷۹ افزایش داد.

در سال ۱۹۸۰ دولت کره جنوبی با کاهش نرخ برابری وون (WON) در مقابل ارزهای عمده خارجی و بویژه دلار^(۱) و با کاهش واردات کالاهای سرمایه ای، علی رغم افزایش واردات نفت و غلات، رشد واردات را در سطح ۹/۶ درصد حفظ نمود. از طرف دیگر صادرات کره جنوبی در سال ۱۹۸۰ معادل ۱۶/۹ درصد رشد داشته است، لکن این سطح رشد قابل توجهی در برطرف کردن کسری تجاری کشور نبوده، مضافاً اینکه با نبودن سطح نرخهای بهره بین المللی و متعاقباً "افزایش بیش از حد در بردهای نامرئی (Invisible) باعث گردید تا کسری حسابهای جاری کره جنوبی در سال ۱۹۸۰ به ۵۳۲۰/۷ میلیون دلار بالغ گردد. در سال ۱۹۸۱، افزایش ۳۱/۴ درصدی صادرات همراه با افزایش محدود در واردات و بویژه افزایش درآمدهای ارزی حاصل از ساختمان -

(۱) در ژانویه ۱۹۸۰ دولت کره جنوبی بمنظور حفظ قدرت رقابت پذیری محصولات خود در عرصه بین المللی نرخ برابری وون را در مقابل ارزهای عمده خارجی و بویژه دلار آمریکا کاهش داد. بطوری که نرخ برابری وون در مقابل دلار از ۴۸۴ وون در مقابل یک دلار به ۵۸۰ وون در مقابل هر دلار تنزل پیدا کرد و از فوریه همان سال یک سیستم شناور کنترل شده ارزی (Managed Floating) به مورد اجرا گذارده شد. با کاهش معادل ۳۶ درصد در ارزش برابری پول کره، درآمد حاصل از صادرات در سال ۱۹۸۰ به ۱۷/۵ میلیارد دلار بالغ گردید.

سازی در بخش تجارت خدمات (نامرئی)، علیرغم افزایش قابل توجه در پرداخت بهره قروض خارجی کره، باعث گردید که کسری حسابهای جاری کره جنوبی به میزان ۴۶۴۶ میلیون دلار کاهش یابد. در سال بعد (۱۹۸۲) با وجود کاهش در توان صادراتی کشور، کسری حسابهای جاری به سطح ۲۶۴۹/۶ میلیون دلار رسید. این امر عمدتاً "معلول پایین بودن سطح واردات و نیز افزایش مجدد درآمدهای ارزی حاصل از ساختمان سازی بوده است. در سال ۱۹۸۳ نیز متعاقب بهبود در اقتصاد جهانی، علیرغم افزایش در صادرات و واردات کره جنوبی، حسابهای جاری کشور با ۱۰۴۳/۶ میلیون دلار کاهش نسبت به سال قبل به ۱۶۰۶ میلیون دلار بالغ گردید. سالهای ۱۹۸۴، ۱۹۸۵ و بویژه سال ۱۹۸۶ سالهای مطلوبی برای تجارت خارجی کره جنوبی بوده اند. در سالهای ۱۹۸۴ و ۱۹۸۵ متعاقب تداوم در بهبود اقتصاد جهانی و همچنین گسترش فعالیت های تجاری کره جنوبی، باعث گردید تا کسری حسابهای جاری این کشور با کاهش بترتیب معادل ۱۷ درصد (نسبت به سال ۱۹۸۳) و ۵۴/۶ درصد (نسبت به سال ۱۹۸۴) به ۱۳۷۲/۶ میلیون دلار (برای سال ۱۹۸۴) و ۸۸۷/۴ میلیون دلار (برای سال ۱۹۸۵) بالغ گردد. سال ۱۹۸۶ متعاقب کاهش قابل توجه قیمتهای جهانی نفت، علیرغم کاهش برخی از اقلام عمده صادراتی کره جنوبی (عمدتاً "کشتی) سبب شد که کسری حساب جاری این کشور نه تنها برطرف گردد، بلکه بطرز چشمگیری که در تاریخ تجارت خارجی کره جنوبی سابقه نداشته است، از مازادی معادل ۴۶۱۷ میلیون دلار برخوردار گردد.

جدول ترازیرد اختیسی کره جنوبی

(میلیون دلار)

خالص تقیالات بلا-وف	تراز تجارت نامرئی		تراز تجاری				سال
	بستانکار	بدهکار	واردات*	صادرات*	تراز تجاری		
۵۴۰/۹	۸۱۹۳/۹	۷۳۱۶/۳	۲۷۲۷۰/۵	۲۶۲۳۴/۶	-۱۰۳۵/۹	-۱۳۷۲/۶	۱۹۸۴
۵۷۷/۷	۸۱۱۰/۵	۶۶۶۴/۴	۲۶۴۶۰/۵	۲۶۲۴۱/۵	-۱۹	-۸۸۷/۴	۱۹۸۵
۱۰۳۸/۷	۸۶۷۹/۲	۸۰۵۱/۷	۲۹۷۰۷/۳	۲۳۹۱۳/۲	۴۲۰۵/۹	۴۶۱۷	۱۹۸۶

* آمار صادرات و واردات بر مبنای فوب محاسبه شده است .

ماخذ : The Bank of Korea, Monthly Statistical Bulletin, March 1987, P.90

یکی از موانع عمده‌ای که بر سر راه توسعه تجارت کره جنوبی وجود دارد، سیاستهای حمایتی کشورهای پیشرفته صنعتی میباشد. در سال ۱۹۷۵ حدود ۲۲ درصد کل صادرات کالایی کره، مشمول واردات محدود شده کشورهای پیشرفته صنعتی قرار داشته که تا سال ۱۹۸۴ این نسبت به ۲۹ درصد افزایش پیدا کرده بود. حدود ۶۲ درصد این محدودیتها (بر حسب میزان صادرات) جزء سهمیه‌های دو جانبه و یا محدودیتها و یا وظایف صادراتی، حدود ۱۶ درصد (۱) جزء محدودیتها و قیمتی در شکل عوارض ضد دامپینگ، تعرفه‌های جبرانی، سیستم سهمیه تعرفه و غیره و ۲۲ درصد دیگر جزء محدودیتهای اداری شامل ممنوعیت‌های وارداتی و مجوزهای وارداتی بشمار میرفتند. (۳)

در سال ۱۹۷۳ حدود ۳۳ درصد صادرات منسوجات کره مشمول محدود-

یتها و وارداتی کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری قرار داشته، که تا سال ۱۹۸۰ این نسبت به ۵۸ درصد افزایش پیدا کرده بود. برای کفش، نسبت مزبور از ۳۶ درصد در سال ۱۹۷۳ به ۷۰ درصد در سال ۱۹۸۰ افزایش یافت. همچنین برای فرآورده‌های فولادی این نسبت از ۱/۵ درصد در سال ۱۹۷۵ به ۲۷ درصد در سال ۱۹۸۰ رسید. و برای محصولات برقی و الکترونیکی نسبت فوق از ۳/۵ درصد در سال ۱۹۷۷ به ۹ درصد در سال ۱۹۸۰ بالغ گردید. و همچنین برای فرآورده‌های دریایی (بویژه ماهی) این نسبت از ۴ درصد مربوط به سال ۱۹۷۳ به ۶۶ درصد در سال ۱۹۸۰ افزایش یافت. در خلال دهه ۱۹۷۰، محدودیتهای وارداتی از سوی کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری در مورد سایر اقلام صادراتی کره جنوبی نظیر ظروف فولادی ضد زنگ (Stainless Steel)، ابزارآلات چشمی، تایر و تیوب، تخته چندان، کاغذ، ابریشم، چتر، کیفهای مسافرتی، فرآورده -

(۱) : Countervailing Tariffs

(۲) : Tariff-Quota System

(۳) : Import-Licensing.

های سرمایه‌ی، قارچ کنسرو شده و غیره، افزایش قابل توجهی داشته است. از دیگر مسائل عمده‌ای که کره جنوبی در خصوص روابط تجاری و صنعتی خود بویژه با کشورهای پیشرفته صنعتی با آن مواجه می‌باشد، مشکلاتی است که در خصوص واردات تکنولوژی با آن روبرو است. کشورهای پیشرفته صنعتی (به ویژه کشورهای اروپائی) با تجربیاتی که از روند صنعتی شدن ژاپن کسب کرده‌اند^(۱)، همواره از خطر ظهور کشورهای دیگر چون ژاپن در هراس می‌باشند. از این رو نسبت به صدور تکنولوژی به کشورهای نوین صنعتی و منجمله کره جنوبی به‌خاطر اجتناب از تقویت قدرت رقابت‌پذیری این کشورها در آینده نزدیک، تمایل چندانی از خود نشان نمی‌دهند. از آنجائیکه اکثر صادرات کشورهای نوین صنعتی را محصولات ساخته شده کاربر- که با واردات کالاهای سرمایه‌ای نیز قابل تولید می‌باشد- تشکیل می‌دهد، از اینرو تکنولوژی محدودیت چندانی در گسترش صادرات این کشورها و منجمله کره جنوبی ایجاد نمی‌کند. علاوه بر این در بین کشورهای پیشرفته، شرکتها و یا دولتهای منفردی نیز پیدا میشوند که بدور از جنبه متحد تحریم‌کنندگان تکنولوژی^(۲) اقدام به صدور تکنولوژی به کشورهای نوین صنعتی می‌نمایند.

قابل ذکر است که در سال ۱۹۸۲، حدود ۵۶ درصد واردات تکنولوژی

(۱) قابل ذکر است که ژاپن در دهه ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ با خرید حق الامتیازها از کشورهای پیشرفته غرب و ورود تکنولوژی در مدت زمان کوتاهی موفق گردید که سطح صنعتی در کشور را نه تنها به سطح کشورهای اروپائی برساند بلکه در بسیاری از زمینه‌های تکنولوژیک و صنعتی پیشتاز کشورهای جهان گردد. این امر باعث گردید که ژاپن ضمن گسترش بیسابقه صادرات خود اکثر بازارهای کشورهای پیشرفته اروپائی و آمریکا را در انحصار محصولات متنوع و متعدد خود قرار دهد و با اتکال به قدرت رقابت‌پذیری محصولات صنعتی خود عرصه تجارت بین‌المللی را برای کشورهای پیشرفته تنگ نماید.

(۲): United Front in technology blockade.

کره مشمول ممنوعیت صادراتی و یا محدودیت بازاریهای صادراتی کمازسوی کشورهای پیشرفته سرمایه داری وضع شده بود، محسوب میگردد. و ۱۷ درصد نیز از جمله مواردی بود که عرضه انحصاری قطعات و مواد خام آن در اختیار امتیاز دهنده (کشور صاحب تکنولوژی) قرار داشت .

لازم به یادآوری است که در مورد آینده کشورهای نوین صنعتی نباید چندان خوشبین بود. از آنجائیکه صنایع این کشورها (و به تبع آن کیفیت محصولات صادراتی آنها) شاهد انتقال از یک دوره تولید محصولات ساخته شده کابری (غیر ماهر) به سمت تولید محصولات ساخته شده کابری (ماهر) و نیز سرمایه بر بوده اند و در حال حاضر در آستانه یک تحول ساختاری بسمت تولید محصولات ساخته شده تکنولوژی برنیز میباشند، از اینرو نیاز به واردات تکنولوژی سطح بالا از کشورهای پیشرفته صنعتی روز به روز ضرورت بیشتری پیدا میکند. یکی از استراتژیهای کشورهای نوین صنعتی (و بویژه کره جنوبی) میتواند جهت فائق آمدن بر این مشکل (واردات تکنولوژی) بدان توسل جویند، تخصیص درصد بیشتری از تولید ناخالص ملی به هزینه های تحقیقات و توسعه (R & D) در خصوص نوآوری های تکنولوژیک میباشد. همچنین از دیگر شیوه هایی که کشورهای فوق میتوانند بکار ببرند، استفاده از تکنولوژی پیشرفته تر آن دسته از کشورهای توسعه یافته است که در رقابت با سایر کشورهای پیشرفته نظیر ژاپن تمام بازاریهای صادراتی خود را از دست داده اند. البته به لحاظ برخورداری این کشورها از تکنولوژی پست تر، بلکه بدین علت که ساختارهای نهادی این کشورها در صورت محصولات قابل رقابت از انعطاف پذیری لازمی چون ژاپن برخوردار نبوده است .

نتیجه گیری :

کره جنوبی در خلال دودهم (۱۹۶۰ و ۱۹۷۰) موفق گردیده است که به اتکاء سیاست رشد صادراتی به مراحل قابل توجهی از رشد و توسعه صنعتی

دست یابد. از جمله پیامدهای توسعه تجارت خارجی این کشور علاوه بر دیگر تحولات ساختاری میتوان به دو عامل افزایش سریع دستمزدهای واقعی و نیز نرخهای بالای بازگشت سرمایه اشاره نمود. نرخهای بالای سودآوری سرمایه باعث گردیده بود که سرمایه گذاران داخلی و خارجی با اشتیاق زیاد الوافی اقدام به سرمایه گذاریهای کلان در غالب فعالیتهای اقتصادی در طی دو دهه مزبور بنمایند. با توجه به اینکه در آغاز دهه ۱۹۸۰، نسبت صادرات به تولید ناخالص ملی همچنان متجاوز از ۴۰ درصد میباشد. از این رو کارآیی بدست آمده در طی اولین مرحله توسعه تجارت کم و بیش دچار فرسودگی گردیده است و سرمایه گذاری همچون سالهای قبل از بازده قابل توجهی برخوردار نمیشد، لذا دولت کره جنوبی باید تا حدودی نگران عدم استقبال از سرمایه گذاری در این کشور باشد. از این رو کره جنوبی باید ضمن تقویت تعدیلات ساختاری، توجه اساسی خود را معطوف به "کارآیی نهایی"^(۱) و همچنین فعالتر نمودن نقش رقابتی مکانیسم بازار نماید.

در کره جنوبی همچنان از یک نظام مالی محدودکننده (جلوگیری کننده) بعنوان مهمترین ابزار توسعه صادرات استفاده میشود. این سیستم مالی ضمن آهسته تر کردن رشد میزان وامهای مؤسسات مالی رسمی باعث میگردد که وجوه لازم جهت سرمایه گذاری بصورت ناکافی و تلف شده تخصیص یابد.^(۲)

مدیریت غلط در تخصیص بی رویه اعتبار به برخی از صنایع سنگین

(۱): Marginal Efficiency

(۲): در خلال سالهای ۸۴-۱۹۶۲ علی رغم افزایش سریع میل نهایی به پس انداز در کره جنوبی سطح پس اندازها به تولید ناخالص ملی در این کشور (بویژه پس اندازهای خانوارها) بسیار پایین تر از کشورهای دیگر چون تایوان، سنگاپور و ژاپن بوده است که دلیل اصلی این تفاوت همانا نظام محدودکننده مالی این کشور میباشد.

در دهه ۱۹۷۰ که به کاهش بهره‌وری تولید در کل صنایع کره منجر گردید، از با رزترین نمونه‌های ضعف عملکرد اقتصادی این کشور در آن دهه بوده است. از جمله مهمترین این ضعفها میتوان به سرمایه‌گذاریهای کلان این کشور در رشته‌هایی نظیر: صنایع فلزی غیر آهنی، مجتمع‌های عظیم پتروشیمی، کارخانجات کودسازی، صنایع اسلحه‌سازی (سرمایه‌بر)، کارخانجات عظیم ماشین‌آلات سنگین، کشتی‌سازی و بخشهای ساختمان‌سازی خارجی (خارج از کشور) اشاره نمود. نرخهای پیاپی رشد بهره‌وری صنعتی، تولید ناخالص ملی و صادرات کالایی کره جنوبی، که تجربیات این کشور در آغاز دهه ۱۹۸۰ می‌باشد را میتوان به عواملی چون دومین بحران نفتی، بحران اقتصادی جهان و نرخهای بالای بهره‌در بازارهای مالی بین‌المللی مربوط دانست (۱)

از سال ۱۹۶۲ با شروع برنامه‌های ۵ ساله اقتصادی، افزایش تولید بخشهای مختلف صنعتی و رشد صادرات و نیز گسترش ساختمان‌سازی در غالب فعالیتهای (بویژه بخشهای زیربنایی) همواره محور حرکتهای اقتصادی کشور بوده است. در اولین سالهای اجرای برنامه، سرمایه‌گذاریها از طریق هر نوع ابزاری ممکن صورت میگرفت، لکن در دهه ۱۹۷۰، این سرمایه‌گذاریها عمدتاً "توسط سرمایه‌گذاران دست‌چین شده عملی‌گردید." (۲)

از سوی دیگر دولت کره جنوبی بمنظور گسترش تولید داخلی و صادرات برخی صنایع منتخب، تدابیر کوتاه مدتی را اتخاذ نمود که این عمل‌کارایی اقتصاد در بلندمدت را با زیان‌هایی مواجه گردانید. از اینرو اکنون زمان آن فرا رسیده که دولت کره جنوبی در خصوص اساس برنامه‌ریزی و نحوه اجرای

(۱): از سوی دیگر تخصص اعتبار در کره جنوبی، همچنین باعث بدتر شدن توزیع درآمدها در این کشور نیز شده است. از آنجائیکه تخصیص اعتبار متوجه گروههای بزرگ تجاری بوده، از اینرو تولید و فعالیتهای صادراتی در اساس برنامه‌های اقتصادی کشور قرار می‌گرفته است.

(۲): Hand Picked.

آن با تعمق بیشتری عمل نماید. بدین صورت که در امر برنا مه ریزی ، ضمن در نظر گرفتن هدف اساسی یعنی افزایش کارآیی و توسعه متوازن ، بهبود مجموعه ای از عواملی چون (بصورت زمان بندی شده و مرحله ای) : سیستم افزایش پس اندازهای خانوارها ، نظام تعادل هزینه ها و درآمدهای دولت ساختار با زار مالی داخلی ، و سیستم کنترل روابط هماهنگ کارگری ، در بلندمدت و غیره را مدنظر قرار دهد ، علاوه بر این دولت در برنا مه ریزیهای ۵ ساله باید ضمن توسعه صنایع منتخب و جبران عدم کارآیی سرمایه گذاری ، بهبود سیستم رقابتی بازار (با تکیه نیروهای داخلی) را در راستا اهداف خود قرار دهد . اگرچه این اهداف تا حدودی بلندپروازانه بنظر میآید .

لکن دولت کره جنوبی با تجربیاتی که از دهه ۱۹۷۰ کسب کرده این توانایی را دارد که نسبت به برخی اصلاحات کوتاه مدت و در جهت اهداف فوق (نظیر حذف تورم مزمن) اقداماتی صورت دهد .

منابع :

- (۱): Hitotsubashi Journal of Economics , Vol . 27, October , 1986.
- (۲): Europa Publications Ltd, The Europa Yearbook - A world Survey , vol.1 , 1986.
- (۳): International Trade Centre (UNCTAD / GATT) . Republic of Korea , (Geneva:1983).
- (۴): The Korea Development Bank, Industry In Korea , 1984.
- (۵): The Bank of Korea , Monthly Statistical Bulletin , March , 1987.